

VAN KRAAL TOT CRYPTO

Geld is een bron van welvaart, maar ook een splijtzwam. Het ideale systeem moet het licht nog zien. De geschiedenis van geld in vogelvucht.

Tekst **Manon Stravens**

Had De Nederlandsche Bank al ver voor de geboorte van Christus bestaan, dan stonden haar kelders niet vol met stellingen keurig gestapelde goudstaven, maar lag er waarschijnlijk een kleurige verzameling stenen, veertjes, schelpen, zout of gedroogd vlees. Deze oude betaalmiddelen mogen dan bijna niet meer worden gebruikt, hun sporen zijn in het huidige monetaire systeem nog altijd zichtbaar.

Zo stamt het woord ‘salaris’ af van het Latijnse woord voor zoutstaaf (*salarium*), omdat soldaten in het Romeinse Rijk uitbetaald kregen in zout. Van *sal dare*, zout geven, is het woord ‘soldaat’ afgeleid. De ‘bank’ is vernoemd naar het Italiaanse *banca*, het marmeren tafelblad waarop de smid ooit een munt liet vallen om de echtheid te bepalen (‘klinkende munt’).

Fabeltje

Schape voor een koe, aardewerk voor een kledingstuk, dolfinjantanden voor een bruid. Volgens de reguliere economieboeken vond het geld zijn origine in de ruilhandel in voedsel, kleding, gebruiksvoorwerpen, en in onbederfelijke waar, zoals schelpen, stenen, kralen, granen, zout, of gedroogd vlees. Maar ook bruiden en krijgsgevangenen

konden dienen als ruilmiddel. Allemaal moeilijk na te maken, het behield hun waarde en werd zo vanzelf een betaalmiddel. Een logische gedachte dat hieruit de eerste munt, de eerste lening en later ons huidige westerse geldstelsel is komen rollen.

Een fabeltje, want niet bewezen, stelt de Amerikaanse antropoloog David Graeber in zijn boek *Schuld, de eerste 5000 jaar* (2011). Uit vertalingen van het spijkerschrift rond 3000 v. Chr. uit Mesopotamië, het tegenwoordige Irak, blijkt volgens hem dat een centraal geleid kredietstelsel al ver voor de invoer van betaalmiddelen bestond. In plaats van directe ruil, gaven mensen elkaar goederen en bouwden zo krediet op voor de tijden dat ze zelf iets nodig hadden. Grote schulden werden op kleitabletten vastgelegd. Schuld als een soort cement voor sociale relaties, gestoeld op vertrouwen en sociale controle. Geld volgde pas veel later, zo schrijft Graeber in zijn boek.

“Geld was de olie voor de handel, het diende om de ruilhandel te vergemakkelijken, maar het is inderdaad de vraag of geld voortkwam uit ruilhandel. Daar wordt vanuit gegaan, maar is nooit bewezen”, zegt ook emeritus professor Monetaire Economie Hans Visser (VU). “De oude staatstempels regelden activiteiten als bouw en landbouw, en maakten afspraken over maten en gewichten. Daaruit ontstond rekengeld, gekoppeld aan goud, zilver of graan. Deze tempels betaalden hun aankopen met schuldbewijzen en ontvangers konden die weer gebruiken om heffingen te voldoen.”

De eerste munt

Naarmate de internationale handel toenam, ontstond de behoefte aan handiger betaalmiddelen dan het zware en roofgevoelige goud en zilver. “En het moest steeds worden gewogen”, voegt Visser toe. Munten tellen ging stukken sneller. En zo begonnen de inwoners van het koninkrijkje Lydië, in het huidige west-Turkije, rond 700 v. Chr. de eerste munten te slaan. Vermoedelijk, want uit dit gebied stamt de oudste munt die we kennen, zo valt te lezen in